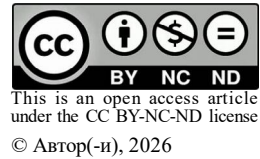

Григорій ГОЛИШ

кандидат історичних наук, доцент, директор Наукової бібліотеки
ім. М. Максимовича Черкаського національного університету
ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна
e-mail: biblioteka.cnu@gmail.com

Лариса ЛІПСЬКА

кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та спеціальних
галузей історичної науки Черкаського національного університету
ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна
e-mail: lorlus@ukr.net

Монетна історія античності, середньовіччя та ранньомодерної доби на сторінках «Українського нумізматичного щорічника»: історіографічний огляд

Анотація. Метою статті є на основі текстуального й компаративістського аналізу основних статей, присвячених нумізматиці античності, середньовіччя та ранньомодерної доби, які побачили світ на сторінках часопису «Український нумізматичний щорічник» від початку його створення, й на цій основі визначити досягнення та невирішені проблеми у вказаній дослідницькій ніші. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше в історичній науці піддано усебічному аналізу публікації вітчизняних та зарубіжних науковців, які побачили світ на сторінках усіх восьми чисел єдиного в Україні фахового видання з проблем монетного обігу – «Українського нумізматичного щорічника», й на цій основі з'ясовано творчі надбання дослідників у царині нумізматики та визначено гносеологічні перспективи наукового осягнення особливостей монетарництва античності, середньовіччя та ранньомодерної доби. **Висновки.** Як випливає з оглядового аналізу архіву часопису «Український нумізматичний щорічник», серед опублікованих матеріалів пріоритетне місце відведено дослідженню проблем нумізматики античності, середньовіччя та ранньомодерної доби. Зокрема, досить усебічно досліджена еллінська монетна система, особливо міст-держав Північного Причорномор'я (найбільше – монети Ольвії). Не оминули своєю увагою науковці й візантійські монети. Багато досліджень присвячено монетам східного карбування (сасанідським монетам, куфичним дирхемам, монетам Криму). На сторінках часопису знайшли своє висвітлення й проблеми обігу західноєвропейських монет на українських та інших теренах. Практично усі статті супроводжуються таблицями, діаграмами, каталогами та зображеннями монет, що значно поглиблює подану інформацію й забезпечує її візуалізацію. Доволі солідно виглядає й авторський колектив часопису, репрезентований не лише досвідченими дослідниками із різних наукових установ України, а й науковцями із країн далекого зарубіжжя. Поряд з цим констатовано неоднорідне висвітлення різних періодів: поза увагою дослідників опинилися монетні системи Римської імперії, києво-руської, польсько-литовської та козацької доби. Багато статей мають локально-кейсовий характер. Вбачається доцільним звернення дослідників до компаративістських, кліометричних методів нумізматичних досліджень, а також залучення ними нових технологій: наприклад, 3D-сканування монет, спектрометричний аналіз, цифровий каталог, машинне розпізнавання монетних легенд.

Ключові слова: «Український нумізматичний щорічник», античність, Середньовіччя, ранньомодерна доба, нумізматики, монета, монетна емісія, легенда, гурт, іконографія, емітент, монограма.

Grygoriy GOLYSH

Candidate of Sciences in History, Associate Professor, Director of M. Maksymovych Research Library,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5203-0859>, e-mail: biblioteka.cnu@gmail.com

Larysa LIPSKA

Candidate of Sciences in History, Associate Professor of the Department of Archeology and Auxiliary sciences
of history, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9915-6325>, e-mail: lorlus@ukr.net

COINAGE HISTORY OF ANTIQUITY, THE MIDDLE AGES, AND THE EARLY MODERN PERIOD ON THE PAGES OF THE UKRAINIAN NUMISMATIC ANNUAL: A HISTORIOGRAPHICAL REVIEW

Abstract. The purpose of the article is, based on textual and comparative analysis of key studies devoted to the numismatics of Antiquity, the Middle Ages, and the Early Modern period, published in the Ukrainian Numismatic Yearbook since its inception, to identify achievements and unresolved issues within this research domain. The scientific novelty lies

*in the fact that, for the first time in historical scholarship, the publications of domestic and foreign researchers featured across all eight volumes of the Ukrainian Numismatic Yearbook – the only specialized Ukrainian academic journal dedicated to monetary circulation studies – have been comprehensively analyzed. On this basis, the article elucidates the scholarly contributions of researchers in the field of numismatics and outlines the epistemological prospects for advancing the scientific understanding of coinage in Antiquity, the Middle Ages, and the Early Modern era. **Conclusions.** As revealed by the review analysis of the Ukrainian Numismatic Yearbook archive, the published materials prioritize research on the numismatics of Antiquity, the Middle Ages, and the Early Modern period. In particular, the Hellenic monetary system – especially the coinage of the city-states of the Northern Black Sea region (most notably, the coins of Olbia) – has been studied in considerable depth. Scholars have also paid attention to Byzantine coinage. Numerous studies focus on coins of Eastern mintage (Sasanian coins, Kufic dirhams, and Crimean issues). The journal's pages likewise address the circulation of Western European coins within Ukrainian and neighboring territories. Almost all articles are accompanied by tables, diagrams, catalogues, and coin images, which significantly enhance and visualize the presented information. The journal's authorship is also noteworthy, comprising both experienced researchers from various Ukrainian academic institutions and scholars from distant foreign countries. At the same time, the analysis reveals uneven coverage of different periods: the monetary systems of the Roman Empire, Kyivan Rus, the Polish-Lithuanian Commonwealth, and the Cossack era remain largely understudied. Many publications are local or case-based in nature. It appears expedient for researchers to employ comparative and cliometric methods in numismatic studies, as well as to integrate modern technologies – such as 3D coin scanning, spectrometric analysis, digital cataloguing, and machine recognition of coin legends.*

Keywords: *Ukrainian Numismatic Yearbook, Antiquity, Middle Ages, Early Modern period, numismatics, coin, coinage, legend, edge, iconography, issuer, monogram.*

Постановка проблеми. Серед сучасних наукових періодичних видань загальнонаціонального рівня чільне місце посідає часопис «Український нумізматичний щорічник». Підкреслимо, що досі це єдине в Україні фахове видання (категорія А), матеріали якого сфокусовані на проблемах наукової нумізматики. Цей авторитетний часопис, що став справжньою науковою трибуною для вчених-нумізматів України та зарубіжжя, відзначається високим ступенем новизни поданих на його шпальтах матеріалів. Відтак вбачається доволі продуктивним і ґносеологічно привабливим звернення до аналізу публікацій нумізматичного щорічника задля вивчення стану розвитку нумізматичної науки та окреслення перспектив подальших пошуків у царині монетної історії.

Попри актуальність означеної проблеми, вона ще не стала предметом наукового осягнення. З огляду на зазначене, **метою** цього історіографічного огляду є на основі текстуального й компаративістського аналізу основних статей, присвячених нумізматиці античності, середньовіччя та ранньомодерної доби, які побачили світ на сторінках часопису «Український нумізматичний щорічник» від початку його створення й на цій основі визначити досягнення та невирішені проблеми у вказаній дослідницькій ніші.

Виклад основного матеріалу. Часопис «Український нумізматичний щорічник» засновано в 2017 р. як науковий збірник із оприлюдненням традиційної та електронної версій у відкритому доступі. Фундаторами названого періодичного наукового видання стали Інститут історії України (академік НАН України В. Смолій та член-кореспондент НАН України Г. Боряк), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди» (нині Університет Г. Сковороди в Переяславі, академік НАПН України В. Коцур) та Центральноукраїнський національний технічний університет (м. Кропивницький, професор В. Орлик). Щорічник має міжнародну редакційну колегію та раду рецензентів, репрезентовану відомими вченими України, Німеччини, Польщі та Словаччини. Донині побачили світ уже 8 чисел цього видання, матеріали яких охоплюють доволі широкий спектр проблем наукової нумізматики з часовим континуумом від античності до новітньої доби. Розвиваючи вагомі досягнення національної нумізматики, сьогоденні вчені-нумізмати відкривають досі невідомі сторінки монетної історії й діляться своїм науковим доробком на сторінках нумізматичного часопису.

Лева частина матеріалів цього періодичного видання присвячена глибокому науковому аналізу генеза світового монетарництва, яка припала на добу античності. Так, польський учений М. Мельчарек розмірковує з приводу імітацій монет еллінського Родосу, спираючись на нумізматичні колекції Археологічного та Етнографічного музею в Лодзі. Встановлено, що виробництво вказаних імітацій розпочалося на острові Крит наприкінці III ст. до н. е., поширилося в інших місцях і тривало аж до близько 170 р. до н. е. Показано їхній ареал під час Третьої македонської війни [1, с. 5–14].

Застосовуючи мікрорівневий зріз, К. Мизгін, С. Степаненко та Ю. Ситий піддають детальному опису монети – обола, викарбуваного в місті Пантікапей за правління боспорського царя Перісада II (орієнтовно між 275 і 245 рр. до н. е.). Цей нумізматичний артефакт виявлено під час розкопок на ранньосередньовічному городищі біля с. Шестовиця Чернігівської області. Автори висловлюють припущення, що потрапляння обола в цей регіон пов'язане зі старожитностями милоградської культури раннього залізного віку [2, с. 15–26].

Звертався до проблематики античної нумізматики й В. Орлик. Зокрема, він усебічно проаналізував знахідки давньогрецьких монет IV ст. до н. е., які виявлені басейну р. Тясмин (Середня Наддніпрянщина). Автор стверджує, що масові знахідки еллінських монет на території Дніпровського Правобережного Лісостепу, спростовують побутуючу в історіографії думку про те, що мешканці Середньої Наддніпрянщини мали винятково товарообмінні операції з грецькими колоніями Північного Причорномор'я, а бронзові монети могли використовуватися як сировина для виготовлення бронзових предметів [3, с. 5–13].

Продовжуючи тему монетних знахідок в знахідок у басейні р. Тясмин й на прилеглих територіях, В. Орлик систематизував і проаналізував нові знахідки монет давньогрецьких державних утворень Ольвії, Пантікапею, Херсонесу, Керкінітиди, Тіри та ін. Аналіз знахідок 167 античних монет VI – I ст. до н. е. у вказаній локації дозволив автору виокремити 23 пункти зосередження таких знахідок та висловити припущення про участь цих монет у товарно-грошових відносинах місцевого населення із греками [4, с. 5–45]. Цей же дослідник систематизував знахідки 118 античних монет (переважно фракійських і македонських) VI–I ст. до н. е., які виявлені на території Поділля у семи локаціях. Суттєвим доповненням до аналітичного матеріалу стали каталог знайдених монет і таблиця їхнього розподілу за емітентами й періодами карбування [5, с. 5–46]. Поряд із цим, В. Орлик розглянув знахідки давньогрецьких монет та їхніх імітацій на землях історичної Волині. Він проаналізував 46 монетних суб'єктів і вніс їх до каталогу [6, с. 5–25].

Використовуючи полідисциплінарні методи дослідження, М. Ніколаєв, на прикладі монетної справи Ольвії, встановив наявність притаманних античній нумізматиці функціонування двох груп монетних монограм та скорочень, котрі істотно різняться як за способом розкриття, так і за наслідками їхнього тлумачення. Ним виконане й теоретичне обґрунтування алгоритму просопографічної реконструкції, запропоновано, зокрема, розкриття монетних скорочень та монограм іменами реальних історичних осіб [7, с. 5–27]. Іншу свою розвідку М. Ніколаєв присвятив побудові хронологічної моделі карбування «борисфенів» усіх груп шляхом виконання просопографічної інтерпретації диферентів та синхронізації епонімного каталогу IPE I2 201 (календаря) Ольвії (як здолання альтернативи між двома найбільш поширеними хронологічними схемами П. Каришковського та В. Анохіна). На основі аналітичної роботи автор дійшов висновку, що диференти на «борисфенах» не мають епонімного характеру, однак приблизно 50–60 % із них позначають осіб – монетних магістратів [8, с. 14–42].

На продовження теми ольвійських «борисфенів» М. Ніколаєв на ґрунті просопографії та порівняльної палеографії дослідив хронологію та історичні обставини загибелі Правобережної хори Ольвії в III ст. до н. е., що супроводжувалася масовою тезаврацією скарбів цих монет. Автор уточнив хронологічні індикатори, першоджерела тезаврації, відстежив процеси емісії «борисфенів», обґрунтував її значну тяглість у історичному часі [9, с. 59–81]. Продовжуючи досліджувати ольвійські монети, М. Ніколаєв подав авторську версію епонімного датування монет Ольвії V–I ст. до н. е. Здійснено спробу ідентифікації осібних літер, скорочень та монограм на монетах класичної та елліністичної Ольвії як позначення епонімної дати [10, с. 71–94]. Поряд із цим, М. Ніколаєв уперше у вітчизняній нумізматиці провів вибіркового аналізу певних проявів палеографічних особливостей у легендах ольвійських монет порівняно з лапідарною й рукописною палеографією класичної та елліністичної Ольвії. При цьому автор застосовує принципово новий хронологічний інструментарій [11, с. 25–40]. Одну із своїх розвідок цей науковець присвятив застосуванню загальносвітового досвіду до інтерпретації групи «проблемних» ольвійських монограм. Подальше просування у цьому дослідницькому напрямку М. Ніколаєв вбачає в необхідності виконання індивідуальних досліджень кожної із таких монограм на основі просопографічних інтерпретацій [12, с. 37–58].

Є. Колесніченко дослідив корпус молодших номіналів ольвійської карбованої міді першої половини IV ст. до н. е. Він систематизував дрібні мідні монетні типи, виокремив їхні різновиди та уклав відповідний каталог [13, с. 94–109]. На продовження цієї теми Є. Колесніченко запропонував науково обґрунтовану класифікацію монет Ольвії другої половини IV століття до н. е. Проаналізовано основні номінали ольвійської монетної системи, уточнено прочитання поданих на монетах імен і диферентів. Перспективу подальших досліджень автор вбачає у введенні до наукового обігу нових різновидів ольвійських монет [14, с. 45–59].

Монети Ольвії римського періоду дослідив Б. Магомедов. Він встановив і пояснив присутність високого відсотка римських денаріїв у загальному масиві монетних знахідок міста-держави пізніх

часів. Ольвійську колекцію римських монет запропоновано розділити на античний та черняхівський (або пізньоантичний) періоди [15, с. 136–148].

О. Касперович та Г. Юшкаускас присвятили свою статтю вдосконаленню існуючої типологізації та періодизації наслідувань римських імперських денаріїв, які виготовлялися в ареалі черняхівської культури протягом II–IV ст. Авторами запропоновано та використано комплексну аналітичну схему, що складається із системи класифікаційних параметрів типологізації наслідувань вказаних монет і виокремленням двох хвиль цього процесу [16, с. 121–136]. На основі аналізу ключових ознак, О. Касперович виокремив та хронологічно впорядкував 10 основних підгруп наслідувань та копій римських імперських монет, що виготовлялись на території України приблизно протягом II–IV століть. Ним обґрунтовано комплексну схему та подана відповідна таблиця щодо типологізації та періодизації вказаних процесів [17, с. 117–130].

Історіографію досліджень пізньоримських монет в Україні запропонували В. Коцур і В. Кашперський. На основі історіографічного аналізу автори узагальнили стан вивчення проблеми, вказали на її малодосліджені сегменти, окреслили перспективи подальших пошуків [18, с. 211–228].

Американський дослідник Р. Д. Леонард-молодший піддав опису групу римських срібних денаріїв та їхніх імітацій, викарбуваних до 194 р. Вони ймовірно були вивезені з України нелегально і з'явилися на американському нумізматичному ринку в 2018 р. Автор провів детальний іконографічний та метрологічний аналіз цих монетних раритетів [19, с. 124–131].

Іконографію кельтських монет Південно-Східної Європи, знайденим у Закарпатській області України, розглянув у своїй розвідці на основі структуралістського підходу Г. Казакевич. Автор розкрив символізм кельтських монет та відстежив зв'язок іконографії з релігійними уявленнями та культовими практиками давніх кельтів [20, с. 81–93].

Індійський учений Бімал Тріведі звернувся до малодослідженої проблеми індо-грецьких (бактрійських) монет після доби Олександра Македонського. Автор стверджує, що хоча ці монети карбувалися за еллінським типом, до середини II століття до н. е. на них почали з'являтися індійські елементи, які згодом стали масовими. У статті пропонується технологічний підхід до вивчення індо-грецьких монет та створення єдиного репозитарію цих цікавих нумізматичних суб'єктів [21, с. 93–105].

Застосувавши неруйнівний метод дослідження складу монетних металів з використанням аналізатора РФА, М. Орлик та І. Прохненко розкрили проблему поширення імітації еравіського типу римського денарія Роска Фабата на землі Малокопанського археологічного комплексу. Було встановлено одноштемпельність двох імітацій монет та виявлено потенційно схожу за дефектом імітацію [22, с. 40–54].

Усебічний історіографічний аналіз видань франкомовних дослідників XIX ст. з античної нумізматики (зокрема, Боспорського царства) здійснила К. Ягужинська. Вона виділила 3 напрями вказаних наукових досліджень: 1) вивчення античних аналізів, колекціонування; 2) археологічні дослідження та їхні матеріали; 3) початки теоретичного осмислення нумізматичного матеріалу, розроблення типологічних рядів, видання описових та ілюстрованих каталогів тощо [23, с. 247–258].

На сторінках часопису опубліковані й дослідження з візантійської нумізматики. Зокрема, В. Шульц усебічно проаналізував можливу сицилійську імітацію візантійського мідного фоліса, карбованого за правління імператора Михайла II (820–829 рр.). Подано історію карбування таких монет вказаного періоду двома серіями, проведено їхній опис (легенди, іконографія, гурт), акцентовано увагу на метрологічних особливостях [24, с. 27–31].

В. Ластовський у своєму дослідженні зосередився на проблемі трансформацій даних про нумізматичний матеріал у процесі його виявлення і подальшого використання у наукових та інших цілях (йдеться про дві візантійські монети, виявлені на території Мотронинського городища на початку XIX ст.). Позаяк інформація про ці монетні суб'єкти по суті не була оприлюднена, а частково й перекручена, населення Чигиринщини (нинішня Черкаська область) витворило легенду про княгиню Мотрону, яка начебто заснувала православний Троїцький Мотронинський монастир. У статті переконливо доводиться, що насправді вказана легенда пов'язана винятково з допущеною помилкою при первинній атрибуції візантійських фолісів часів імператорів Юстиніана I та Юстина II [25, с. 50–57].

Британський дослідник С. Менсфілд дослідив монети з недорогоцінних металів, які карбувалися в Равенні візантійським імператором Констансом II у VII ст. Зокрема, об'єктом дослідження стали фоліси та нуммії. Подано й історіографію вивчення цієї проблеми [26, с. 130–140].

Низка статей часопису присвячена східному монетарництву доби Середньовіччя. Аналіз основних типів сарайських дангів емісії пізнюджучидського хана Мухаммада запропонував у своїй розлогій розвідці Ю. Зайончковський. Ним впорядковано та описано дев'ять типів пізнюджучидських дангів, ідентифіковано деталі їхніх аверсів і реверсів, здійснено переклад легенд, подано якісні фотозображення срібних монет (більшість з яких уперше вводиться в науковий обіг). Поряд з цим автор висловлює певні сумніви достовірності інформації щодо датування, місця карбування та особи самого емітента. Це залишає значну ділянку ґносеологічного поля цієї проблеми для дослідників-нумізматів [27, с. 75–85].

У своїй статті К. Храмов розмірковує над проблемою ймовірного маршруту та часу функціонування сухопутного торгового шляху «Via Tatarica» («Татарський шлях»), залучивши достовірні нумізматичні джерела. Для наукового аналізу автор узяв відомі знахідки мідних монет часів хана Абдаллаха (1367–1370 рр.), що мали розповсюдження на дійсному маршруті торгового шляху від Азака та Кафи до фортеці Баликлея. Визначено неможливість ототожнення грошово-вагової одиниці *asper baricati* та монетного номіналу джучидський дірґам, адже ці терміни існують у різних терміносистемах та означають різні поняття [28, с. 53–67].

Іспанська дослідниця А. Армада запропонувала новий погляд на барселонські манкузи, викарбувані від імені халіфів Аль-Андалусу Хаммудидів у V–XI ст. У статті стверджується, що ця емісія стала відповіддю на політику альянсів графів Барселони з різними державами Аль-Андалусу і є свідченням визнання суверенітету халіфів Хаммудидів [29, с. 148–169].

О. Потильчак присвятив своє дослідження введенню до наукового обігу, нумізматичному дослідженню та атрибуції донедавна невідомого типу місцевих наслідувань дирхемів часів хана Токтамиша (1380–1399) карбування київського князя Володимира Ольгердовича (1362–1394). Автор розглядає обставини та географію знахідок, аналізує результати їх метрологічного дослідження, порушує питання про емітента, причини випуску цього типу наслідування, період карбування, специфіку обігу, пропонує власну версію атрибуції «князівського знаку» на аверсі монет. Висловлено припущення, що однією з причин карбування Володимиром Ольгердовичем наслідувань даного типу могло бути спровоковане складними військово-політичними реаліями, прагненням князя до ширшої політичної автономії й перегляду в майбутньому свого політичного статусу [30, с. 89–103].

Грузинські вчені І. Пагава та С. Туркія у своїй розвідці піддали детальному опису двох унікальних аббасидських монет доби арабського панування в Грузії. Ці нумізматичні об'єкти становлять найбільш ранні артефакти з етнотопонімом Джурзан. Публікація проливає додаткове світло на нумізматичну та економічну історію Грузії і Аббасидського халіфату [31, с. 228–259].

На неправильний, на його погляд, опис двох мідних монет XII ст. правителя Артуکیدів Фахр ад-Діна Кара Арслана звернув увагу німецький науковець В. Шульц. Він ставить під сумнів доцільність атрибуції цих монет як дирхемів [32, с. 217–223].

Перебіг процесів консолідації грошової системи Омейядів в Аль-Андалусі II–V ст. розглядає іспанський дослідник А. Армада. На відміну від попереднього періоду основною грошовою одиницею став андалузський дирхем, що свідчить про монетарну автономію та закріплення омейядської грошової системи в цьому регіоні [33, с. 124–183].

Рідкісні приклади локального виробництва наслідувань монет Омейядського халіфату VIII ст., знайдених у Верхньо-Салтівському катакомбному могильнику, надають Є. Лемберг і В. Аксьонов. Виявлені артефакти доповнюють теорію про існування грошового обігу на території Хозарського каганату та вказують на початок проникнення куфічних монет на землі сучасної України вже від VIII ст. [34, с. 190–203].

Про рідкісну монету султана Мурада IV (1623–1640), що карбувалася на монетному дворі м. Провадія, інформує болгарський учений Н. Мітев. Ця цінна нумізматична пам'ятка допомагає більш детально вивчити період османського панування як на болгарських землях, так і на Балканах загалом [35, с. 203–208].

Усебічному аналізу піддали виявлений у Криму комплекс османських монет XV ст. В. Романкевич та Д. Янев. Вказані знахідки репрезентовано монетами акче часів Мурада II, Мехмеда II, які переважно було відкарбовано на Румелійських монетних дворах (Едірне, Новарі та Серезі). Автори вдаються до статистичних порівнянь і викладають їх у діаграмах і таблицях. Це дозволило їм встановити співвідношення емісій монет між монетними дворами. Зроблено припущення про те, що османські завоювання найбільших комерційних центрів Південного Причорномор'я сприяли збільшенню надходження османських монет до Криму [36, с. 77–88].

Срібним монетам Османської імперії дрібних номіналів кінця XVI – початку XVIII ст., що зберігаються у старій нумізмати́чній колекції Одеського археологічного музею НАН України, присвятив свою розвідку молдавський учений Д. Янов. Йдеться про акче, медіні та ікіліки. Автор висловлює своє припущення щодо походження цих монет: Південно-Західне Причорномор'я [37, с. 176–190].

Як впливає з аналізу опублікованих на сторінках часопису матеріалів, дослідників цікавить і нумізмати́чна історія середньовічної та ранньомодерної Європи. Так, В. Орлик уводить до наукового обігу корпус нумізмати́чних джерел, які відображають зв'язки українських середньовічних земель з державою Тевтонського ордена в Пруссії. Підкреслюється, що монети емісії названого ордена зустрічаються в Україні як у поодиноких знахідках, так і в складі грошових та грошово-речових скарбів. Поряд із цим, учений подає й історіографічний огляд дослідницьких праць із цієї проблематики. Вагомим є й ілюстративний ряд публікації [38, с. 37–74].

Перу цього ж автора належить і стаття, присвячена дослідженню монет банату Северин із зображенням чоловічої фігури та хреста у щиті під короною. Проведений ним іконографічний та метрологічний аналіз монет дозволив зробити низку вмотивованих висновків та припущень щодо їхнього походження, а також статусів емітентів. Автор переконливо аргументує доцільність застосування до монет, які досліджуються, номіналу «квартинг» [39, с. 81–93].

С. Кулешов піддав всеосяжному аналізу нововиявлені на території України скандинавські монети IX–XI ст. Спираючись на знахідки норвезьких і данських монет, зважаючи на потужність їхнього залягання у скарбах, автор висунув тезу про те, що західноєвропейські денарії у XI ст. відігравали на історичних українських землях значно більшу роль у товарно-грошовому, ніж це вважалося раніше. Ймовірно, вони були єдиними монетними суб'єктами на початку безмонетного періоду [40, с. 70–81].

Чи карбували монети данські херсїри в середині XI ст.? Відповідь на це питання шукає у своїй розвідці С. Кулешов на основі атрибуції середньовічного денарія, знайденого в Київській області. Автор дійшов висновку, що знахідка є наслідуванням англійського пенні короля Кнуда Великого типу «Короткий хрест» [41, с. 140–145].

У повідомленні цього ж дослідника розглянуто срібний західноєвропейський денарій, що мав незвичні знаки на своєму реверсі. На думку автора, ці знаки є рунами балтійських слов'ян. Зроблено припущення, що монета була відкарбована ободритами в XI або XII ст. [42, с. 33–36].

Поряд з цим С. Кулешов усебічно дослідив рідкісний чеський денарій початку XII століття, знайдений на Київщині. На цій основі він продовжив висвітлення питань обігу у Київській Русі денаріїв різних європейських країн і підтвердив свою гіпотезу щодо наявності цих монет на початку XII ст. у місцевому грошовому обігові [43, с. 81–89].

До подібного моноаналізу звертається й В. Коцур, який у своєму повідомленні піддає усебічному аналізу рідкісну монету – срібний тесон, карбований у Папській державі на монетному дворі у Римі від імені понтифіка – Олександра VIII у 1690 р. Детально вивчивши наповнення монетного поля, автор звернув увагу на ймовірне виконання легенд штемпельної заготовки різними мінцмейстерами [44, с. 94–98].

А. Крижанівський повідомив про дві нові знахідки на Львівщині монет Подільського князівства, карбованих від імені князя Костянтина Коріативича, що виявлені у Буському районі біля річки Полтви та у Золочівському районі області. Найбільш імовірною причиною появи цих монет саме в цій місцевості може бути прагнення подільських купців продавати свої товари на прикордонні із Галицько-Волинською державою, адже везти їх у Львів через надане місту складське право було не вигідним [45, с. 269–281].

А. Крижанівський на базі скарбових знахідок усебічно проаналізував метрологічні показники монет Галицької Русі XIV ст., насамперед їхню вагу і пробу. Дослідник підкреслив важливість урахування повного складу знахідок, часових рамок конкретних емісій монет та безперервний процес «виловлювання» з обігу важчих їх примірників [46, с. 263–274].

Актуальні питання обігу празького гроша в Україні розглянули А. Бойко-Гагарін, І. Прохненко та О. Андреев. Вони визначили три основні періоди потрапляння чеської монети на українські терени, подали загальну характеристику їхніх скарбів, звернулися до аналізу обрізаних екземплярів [47, с. 223–263].

Особливості побутування іноземних монет Західної Європи у грошовому обігові Волині XV–XVII ст. ґрунтовно дослідив М. Очкур. Він дійшов висновку, що найбільша кількість нумізмати́чного матеріалу представлена монетами великих номіналів, зокрема талярами (та їх фракціями) й

дукатами. Поряд з цим виявлено багато скарбів із дрібними монетами окремих популярних номіналів [48, с. 274–285].

Динаміку зміни якості ризьких шилінгів (проби) за часів польського панування в Лівонії (1581–1621 рр.) вивчав В. Даболінш. Він детально дослідив вміст срібла ризьких шилінгів у вказаний період і дійшов висновку, що протягом 40 років ця монета втратила близько 50% вмісту дорогоцінного металу. До того ж, шилінг девальвував на 114% щодо талера – базової одиниці грошової системи. Загалом же, за польського панування шилінг становив єдину, найбільш регулярно карбовану та успішну монету Риги [49, с. 131–143].

Комплексний аналіз становлення, розвитку та актуального стану досліджень чеської та словацької нумізматики XIX – початку XXI ст. з проблеми проникнення та використання празького гроша як платіжного засобу у країнах Центральної та Східної Європи в період пізнього Середньовіччя та раннього Нового часу провели О. Потильчак і В. Герасименко. Сформульовано та обґрунтовано періодизацію історіографічного процесу нумізматичних досліджень окресленої проблеми, виокремлено коло питань, які потребують подальшого вивчення та наукової інтерпретації [50, с. 281–299].

Британський дослідник М. Філліпс піддав усебічному аналізу монету, яку приписують князю Антіохії Боемунду I. Вона репрезентована двома типами, викарбованими із міді у візантійському стилі [51, с. 206–217].

Узагальнюючий огляд грошового обігу середньовічних монет на території України здійснили Л. Дергачова та А. Бойко-Гагарін. Вони поетапно вводять у науковий обіг відповідний нумізматичний матеріал, супроводжуючи його повноцінним описом, ілюстраціями та контурними абрисами, посиланнями на актуальні наукові праці та каталоги [52, с. 299–320]. А. Бойко-Гагарін та В. Мойжес увели в науковий обіг та проаналізували нумізматичний матеріал, виявлений археологами під час розкопок руїн церкви на території Ужгородського замку, що відбувались у період з 2018 по 2023 рр. Було виявлено значну кількість угорських та інших монет Середньовіччя й ранньомодерного періоду, в тому числі і тогочасні підробки, які й стали об'єктом ретельного вивчення [53, с. 89–124].

Спробу узагальнити стан розвитку середньовічної нумізматики в Україні та окреслити її перспективи здійснив М. Шатайло. Автор дійшов висновку, що попри очевидні дослідницькі успіхи в цій царині, недостатніми залишаються результати вивчення монет Візантії, Давньої Руси, Венеції, Болгарії, королівства Польського, Кримського ханства [54, 285–314].

В. Нечитайло звернувся до дискусивної проблеми ймовірності монетної регалії гетьмана Б. Хмельницького та його наступників, перші спроби досягнення якої припадають ще на 1920-ті рр. Він зауважує, що гіпотетично до монет, карбованих за наказом Богдана Хмельницького, можна умовно віднести імітації півтораків. Висловлено припущення, що монети, карбовані від імені та за ініціативою Петра Дорошенка, могли бути срібними й мали середній номінал [55, с. 88–104].

Висновки. Як впливає з оглядового аналізу архіву часопису «Український нумізматичний щорічник», серед опублікованих матеріалів пріоритетне місце відведено дослідженню проблем нумізматики античності, середньовіччя та ранньомодерної доби. Зокрема, досить усебічно досліджена еллінська монетна система, особливо міст-держав Північного Причорномор'я (найбільше – монети Ольвії). Не оминули своєю увагою науковці й візантійські монети. Багато досліджень присвячено монетам східного карбування (сасанідським монетам, куфічним дирхемам). На сторінках часопису знайшли своє висвітлення й проблеми обігу західноєвропейських монет на українських та інших теренах. Практично усі статті супроводжуються таблицями, діаграмами, каталогами та зображеннями монет, що значно поглиблює подану інформацію й забезпечує її візуалізацію. Доволі солідно виглядає й авторський колектив часопису, репрезентований не лише досвідченими дослідниками із різних наукових установ України, а й науковцями із країн далекого зарубіжжя.

Водночас варто констатувати неоднорідне висвітлення різних періодів: поза увагою дослідників опинилися монетні системи Римської імперії, киево-руської, польсько-литовської та козацької доби. Багато статей мають локально-кейсовий характер. Вбачається доцільним звернення дослідників до компаративістських, кліометричних методів нумізматичних досліджень, а також залучення ними нових технологій: наприклад, 3D-сканування монет, спектрометричний аналіз, цифровий каталог, машинне розпізнавання монетних легенд. У подальшому варто продовжити оглядовий історіографічний аналіз публікацій часопису, зокрема в частині матеріалів, присвячених монетному обігу сучасності, скарбознавству, фальшуванню, нумізматичному музеєзнавству та сучасним методам нумізматичного дослідження.

Список літератури

1. Мільчарек М. Деякі роздуми щодо наслідувань драхм Родосу та питання солдатів найманців. *Український нумізматичний щорічник (далі – УНЩ)*. Вип. 2. 2018. С. 5–14.
2. Мизгін К., Степаненко С., Ситий Ю. Про знахідку Пантікапейського оболу на ранньосередньовічному Шестовицькому городищі *УНЩ*. Вип. 2. 2018. С. 15–26.
3. Орлик В. Знахідки в басейні р. Тясмину мідних монет Ольвії з деметрою та «істрійським» варіантом міської емблеми. *УНЩ*. Вип. 4. 2020. С. 5–13.
4. Орлик В. Знахідки античних монет VI–I ст. до н. е. в басейні р. Тясмин. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 5–45.
5. Орлик В. Античні монети VI–I ст. до Р. Х. на Поділлі. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 5–46.
6. Орлик В. Давньогрецькі монети та їхні імітації з території Волині. *УНЩ*. Вип. 7. 2023. С. 5–25.
7. Ніколаєв М. Ономастика та просопографія у відновленні монетних монограм (на прикладі Ольвії IV ст. до н. е.). *УНЩ*. Вип. 3. 2020. С. 5–27.
8. Ніколаєв М. Хронологія Ольвійських «борисфенів». *УНЩ*. Вип. 4. 2020. С. 14–42.
9. Ніколаєв М. Тезаврація скарбів «борисфенів» на території Ольвійської хори: історичний контекст. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 59–81.
10. Ніколаєв М. Щодо епонімного датування монет Ольвії V–I ст. до Р. Х. *УНЩ*. 2022. Вип. 6. С. 71–94.
11. Ніколаєв М. Монетні легенди як дзеркало Ольвійської палеографії. *УНЩ*. Вип. 7. 2023. С. 25–40.
12. Ніколаєв М. Світовий досвід в інтерпретації «проблемних» монетних монограм Ольвії. *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 37–58.
13. Колесніченко Є. Корпус молодших номіналів Ольвійської карбованої міді першої половини IV ст. до Р. Х. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 94–109.
14. Колесніченко Є. Класифікація монет Ольвії другої половини IV ст. до н. е. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 45–59.
15. Магомедов Б. Грошовий обіг Ольвії Понтійської на фінальному етапі історії міста. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 136–148.
16. Касперович О., Юшкаускас Г. До питання базової періодизації наслідувань римських імперських денаріїв в ареалі Черняхівської культури: концепція двох «хвиль». *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 121–136.
17. Касперович О. Наслідування та копіювання монет Римської імперії на території України: питання типологізації та періодизації. *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 117–130.
18. Коцур В., Кашперський В. Знахідки пізньоримських монет в Україні: історія досліджень. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 211–228.
19. Роберт Д. Л.-М. Знахідка досеверних Римських денаріїв в Україні, виявлена в продажу. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 124–131.
20. Казакевич Г. Образ вершини на монетах східних кельтів та культ кельтської богині війни. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 81–93.
21. Триведі Б. Індогорецькі монети: виклики древніх та рішення в сучасному світі. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 93–105.
22. Орлик М., Прохненко І. Імітації римських денаріїв роска фабата з малої копані та її околиць. *УНЩ*. Вип. 7. 2023. С. 40–54.
23. Ягужинська К. Антична нумізматику та монетна справа Боспору у франкомовній історіографії XIX ст. *УНЩ*. Вип. 7. 2023. С. 247–258.
24. Шульц В. Невідома імітація візантійського Фоліса Михайла II. *УНЩ*. Вип. 2. 2018. С. 27–31.
25. Ластовський В. Дві візантійських монети з території Мотронинського монастиря та легенда про його заснування княгинею Мотроною. *УНЩ*. Вип. 4. 2020. С. 50–57.
26. Менсфілд С. Загадкові та невловимі: пізні карбування мідних монет у Равенні за часів Констанса II. *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 130–140.
27. Зайончковський Ю. Сарайські данги пізньоджучидського хана Мухаммада. *УНЩ*. Вип. 1. 2017. С. 75–85.
28. Храмов К. Блукаючи шляхами «via tatarica» (проблеми визначення торгових шляхів джучидської доби на теренах сучасної України). *УНЩ*. Вип. 3. 2019. С. 53–66.
29. Армада А. Манкуси Хамудідських халіфів: зв'язок між кордобою, Барселоною та Києвом. Нові перспективи. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 148–169.
30. Потильчак О. Маловідомий тип наслідування дирхеми з «князівським знаком» Володимира Ольгердовича. *УНЩ*. Вип. 4. 2020. С. 89–103.
31. Пагава І., Туркіа С. Новий монетний двір «Грузія» («джурзан»): до вивчення історії Грузії та Абасидської півночі у VIII–IX ст. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 228–259.
32. Шульц В. Дві монети артуکیدів, які часто неправильно описують. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 217–223.
33. Армада А. Схід на заході. Консолідація грошової системи Омейядів в Аль-андалусі. *УНЩ*. 2023. Вип. 7. С. 124–183.
34. Лемберг Є., Аксьонов В. Наслідування Омейядських монет VIII століття з позначенням монетного двору кархз Верхньо-Салтівського катакомбного могильника. *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 190–203.
35. Мігев Н. Рідкісна монета султана Мурада IV (1623–1640) карбування монетного двору у провадії (Болгарія). *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 203–208.
36. Романкевич В., Янев Д. Комплекс з османськими монетами XV ст., знайдений в Криму. *УНЩ*. Вип. 3. 2019. С. 77–88.
37. Янов Д. Османські акче, медіні та ікілікі кінця XVI–початку XVIII ст. в колекції одеського археологічного музею. *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 176–190.
38. Орлик В. Топографія знахідок в Україні монет держави тевтонського ордену в Пруссії та її лівонського відділення (зведені відомості по областях). *УНЩ*. Вип. 1. 2017. С. 37–74.
39. Орлик В. До питання ідентифікації монет банату северин із зображенням чоловічої фігури та хреста у щиті під короною. *УНЩ*. Вип. 2. 2018. С. 81–93.
40. Кулешов С. Нові знахідки скандинавських монет IX–XI століть на території України. *УНЩ*. Вип. 4. 2020. С. 70–81.

41. Кулешов С. Чи карбували монети данські херсіри в середині XI століття? *УНЩ*. Вип. 8. 2024. С. 140–145.
42. Кулешов С. Середньовічний європейський денарій зі слов'янськими (?) Рунами. *УНЩ*. Вип. 1. 2017. С. 33–36.
43. Кулешов С. Рідкісний чеський денарій початку XII століття, знайдений на Київщині. *УНЩ*. Вип. 7. 2023. С. 81–89.
44. Коцур В. Тестон понтифіка Олександра VIII з колекції національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника. *УНЩ*. Вип. 2. 2018. С. 94–98.
45. Крижанівський А. Дві знахідки подільських півгрошів на Львівщині. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 269–281.
46. Крижанівський А. Аналіз метрологічних показників монет Галицької Русі XIV ст. на базі скарбових знахідок. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 263–274.
47. Бойко-Гагарін А., Прохненко І., Андреев О. Актуальні питання обігу празького гроша в Україні. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 223–263.
48. Очкур М. Монети іноземних держав західної Європи у грошовому обігові воліні у XV–XVII ст. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 274–285.
49. Dabolins V. The fineness of Riga schillings under Polish rule (1581–1621). *УНЩ*. Вип. 4. 2020. С. 131–143.
50. Потільчак О., Герасименко В. Грош у дослідженнях чеської нумізматики. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 281–299.
51. Філіпс М. Монета антіохії Босмунда I перекарбована танкред. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 206–217.
52. Дергачова Л., Бойко-Гагарін А. «Штрихи до портрету» грошового обігу середньовічних монет на території України. *УНЩ*. Вип. 5. 2021. С. 299–320.
53. Бойко-Гагарін А., Мойжес В. Нумізматичні знахідки з розкопок церкви на території Ужгородського замку за 2018, 2019 та 2023 роки. *УНЩ*. Вип. 7. 2023. С. 89–124.
54. Шатайло М. Середньовічна нумізматика в Україні: історія дослідження. *УНЩ*. Вип. 6. 2022. С. 285–314.
55. Нечитайло В. Теорії щодо емісії українськими гетьманами власних монет. *УНЩ*. Вип. 3. 2019. С. 88–104.

Referenses

1. Milcharek, M. (2018). Some reflections on the imitations of Rhodian drachmas and the issue of mercenary soldiers. *Ukrayins'Nekyy numizmatychnyy shchorichnyk [Ukrainian Numismatic Annual (next – UNA)]*, 2, 5–14 [in Ukrainian].
2. Myzhgin, K., Stepanenko, S., Sytyi, Yu. (2018). On the find of a Panticapaeum obol at the early medieval Shestovytsia hillfort. *UNA*, 2, 15–26 [in Ukrainian].
3. Orlyk, V. (2020). Finds in the Tiasmyn River basin of copper coins of Olbia with Demeter and the «Istrian» variant of the city emblem. *UNA*, 4, 5–13 [in Ukrainian].
4. Orlyk, V. (2021). Finds of ancient coins of the 6th–1st centuries BC in the Tiasmyn River basin. *UNA*, 5, 5–45 [in Ukrainian].
5. Orlyk, V. (2022). Ancient coins of the 6th–1st centuries BC in Podillia. *UNA*, 6, 5–46 [in Ukrainian].
6. Orlyk, V. (2023). Ancient Greek coins and their imitations from the territory of Volyn. *UNA*, 7, 5–25 [in Ukrainian].
7. Nikolaiev, M. (2019). Onomastics and prosopography in the reconstruction of coin monograms (on the example of Olbia of the 4th century BC). *UNA*, 3, 5–27 [in Ukrainian].
8. Nikolaiev, M. (2020). Chronology of Olbian «Borysthenes» coins. *UNA*, 4, 14–42 [in Ukrainian].
9. Nikolaiev, M. (2021). Hoarding of «Borysthenes» coins in the territory of the Olbian chora: historical context. *UNA*, 5, 59–81 [in Ukrainian].
10. Nikolaiev, M. (2022). On the eponymous dating of Olbian coins of the 5th–1st centuries BC. *UNA*, 6, 71–94 [in Ukrainian].
11. Nikolaiev, M. (2023). Coin legends as a mirror of Olbian palaeography. *UNA*, 7, 25–40 [in Ukrainian].
12. Nikolaiev, M. (2024). World experience in the interpretation of «problematic» coin monograms of Olbia. *UNA*, 8, 37–58 [in Ukrainian].
13. Kolesnichenko, Ye. (2022). Corpus of minor denominations of Olbian struck bronze of the first half of the 4th century BC. *UNA*, 6, 94–109 [in Ukrainian].
14. Kolesnichenko, Ye. (2021). Classification of Olbian coins of the second half of the 4th century BC. *UNA*, 5, 45–59 [in Ukrainian].
15. Magomedov, B. (2021). Money circulation of Olbia Pontica at the final stage of the city's history. *UNA*, 5, 136–148 [in Ukrainian].
16. Kasperovych, O., Yushkauskas, H. (2021). On the basic periodization of imitations of Roman imperial denarii in the Chernyakhiv culture area: the concept of two «waves». *UNA*, 5, 121–136 [in Ukrainian].
17. Kasperovych, O. (2024). Imitation and copying of Roman Imperial coins on the territory of Ukraine: issues of typologization and periodization. *UNA*, 8, 117–130 [in Ukrainian].
18. Kotsur, V., Kashperskyi, V. (2021). Finds of Late Roman coins in Ukraine: the history of research. *UNA*, 5, 211–228 [in Ukrainian].
19. Robert, D. L.-M. (2022). A find of pre-severan Roman denarii in Ukraine, discovered for sale. *UNA*, 6, 124–131 [in Ukrainian].
20. Kazakevych, H. (2021). The image of the horsewoman on coins of the Eastern Celts and the cult of the Celtic goddess of war. *UNA*, 5, 81–93 [in Ukrainian].
21. Trivedi, B. (2021). Indo-Greek coins: challenges of the ancients and solutions in the modern world. *UNA*, 5, 93–105 [in Ukrainian].
22. Orlyk, M., Prokhnenko, I. (2023). Imitations of Roman denarii of Rosca Fabata from Mala Kopania and its surroundings. *UNA*, 7, 40–54 [in Ukrainian].
23. Yahuzhynska, K. (2023). Ancient numismatics and coinage of the Bosphorus in French historiography of the 19th century. *UNA*, 7, 247–258 [in Ukrainian].
24. Shultz, V. (2018). An unknown imitation of the Byzantine follis of Michael II. *UNA*, 2, 27–31 [in Ukrainian].
25. Lastovskyi, V. (2020). Two Byzantine coins from the territory of the Motronyn Monastery and the legend of its foundation by Princess Motrona. *UNA*, 4, 50–57 [in Ukrainian].

26. Mansfield, S. (2024). Mysterious and elusive: the late minting of copper coins in Ravenna during the reign of Constans II. *UNA*, 8, 130–140 [in Ukrainian].
27. Zaionchkovskiy, Yu. (2017). Sarai dangs of the late Jochid Khan Muhammad. *UNA*, 1, 75–85 [in Ukrainian].
28. Khranov, K. (2019). Wandering along the «via tatarica»: problems of identifying trade routes of the Jochid era in the territory of modern Ukraine. *UNA*, 3, 53–66 [in Ukrainian].
29. Armada, A. (2022). Mancuses of the Hamudid caliphs: connection between Cordoba, Barcelona, and Kyiv. New perspectives. *UNA*, 6, 148–169 [in Ukrainian].
30. Potylchak, O. (2020). A little-known type of imitation of a dirham with the «princely sign» of Volodymyr Olherdovych. *UNA*, 4, 89–103 [in Ukrainian].
31. Pagava, I., Turkia, S. (2021). The new mint «Georgia» («Jurzan»): towards the study of the history of Georgia and the Abbasid North in the 8th–9th centuries. *UNA*, 5, 228–259 [in Ukrainian].
32. Shultz, V. (2022). Two Artuqid coins that are often misdescribed. *UNA*, 6, 217–223 [in Ukrainian].
33. Armada, A. (2023). The East in the West. Consolidation of the Umayyad monetary system in al-Andalus. *UNA*, 7, 124–183 [in Ukrainian].
34. Lemberg, Ye., Aksyonov, V. (2024). Imitations of Umayyad coins of the 8th century with the mintmark Karkh from the Verkhniy Saltiv catacomb cemetery. *UNA*, 8, 190–203 [in Ukrainian].
35. Mitev, N. (2024). A rare coin of Sultan Murad IV (1623–1640) struck at the mint in Provadia (Bulgaria). *UNA*, 8, 203–208 [in Ukrainian].
36. Romankevych, V., Yanev, D. (2019). A complex with Ottoman coins of the 15th century found in Crimea. *UNA*, 3, 77–88 [in Ukrainian].
37. Yanev, D. (2024). Ottoman akşes, medinis and ikiliks of the late 16th – early 18th centuries in the collection of the Odesa Archaeological Museum. *UNA*, 8, 176–190 [in Ukrainian].
38. Orlyk, V. (2017). Topography of finds in Ukraine of coins of the Teutonic Order state in Prussia and its Livonian branch (summary by regions). *UNA*, 1, 37–74 [in Ukrainian].
39. Orlyk, V. (2018). On the identification of coins of the Banate of Severin with an image of a male figure and a cross in a shield under a crown. *UNA*, 2, 81–93 [in Ukrainian].
40. Kuleshov, S. (2020). New finds of Scandinavian coins of the 9th–11th centuries on the territory of Ukraine. *UNA*, 4, 70–81 [in Ukrainian].
41. Kuleshov, S. (2024). Did Danish hersirs mint coins in the mid-11th century? *UNA*, 8, 140–145 [in Ukrainian].
42. Kuleshov, S. (2017). A medieval European denarius with Slavic (?) runes. *UNA*, 1, 33–36 [in Ukrainian].
43. Kuleshov, S. (2023). A rare Czech denarius of the early 12th century found in Kyiv region. *UNA*, 7, 81–89 [in Ukrainian].
44. Kotsur, V. (2018). Teston of Pope Alexander VIII from the collection of the National Kyiv-Pechersk Historical and Cultural Reserve. *UNA*, 2, 94–98 [in Ukrainian].
45. Kryzhanivskiy, A. (2021). Two finds of Podillian half-groschen in Lviv region. *UNA*, 5, 269–281 [in Ukrainian].
46. Kryzhanivskiy, A. (2022). Analysis of metrological indicators of coins of Halychian Rus' of the 14th century based on hoard finds. *UNA*, 6, 263–274 [in Ukrainian].
47. Boiko-Haharin, A., Prokhnenko, I., Andreev, O. (2022). Topical issues of the circulation of Prague groschen in Ukraine. *UNA*, 6, 223–263 [in Ukrainian].
48. Ochokour, M. (2022). Coins of foreign Western European states in the monetary circulation of Volyn in the 15th–17th centuries. *UNA*, 6, 274–285 [in Ukrainian].
49. Dabolins, V. (2020). The fineness of Riga schillings under Polish rule (1581–1621). *UNA*, 4, 131–143.
50. Potylchak, O., Herasymenko, V. (2021). The grosz in Czech numismatic studies. *UNA*, 5, 281–299 [in Ukrainian].
51. Phillips, M. (2022). A coin of Antioch of Bohemond I re-struck by Tancred. *UNA*, 6, 206–217 [in Ukrainian].
52. Derhachova, L., Boiko-Haharin, A. (2021). «Touches to the portrait» of the monetary circulation of medieval coins in the territory of Ukraine. *UNA*, 5, 299–320 [in Ukrainian].
53. Boiko-Haharin, A., Mojzhes, V. (2023). Numismatic finds from excavations of the church on the territory of Uzhhorod Castle in 2018, 2019, and 2023. *UNA*, 7, 89–124 [in Ukrainian].
54. Shatailo, M. (2022). Medieval numismatics in Ukraine: history of research. *UNA*, 6, 285–314 [in Ukrainian].
55. Nechytailo, V. (2019). Theories on the emission of own coins by Ukrainian hetmans. *UNA*, 3, 88–104 [in Ukrainian].

(Надійшла до редакції / Received: 15.01.2026; Схвалено до друку / Accepted: 14.04.2026; Публікація / Published: 29.05.2026)

